

“Ασθενής, και ωδιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει”: Η πιο παρεξηγημένη Ιερή Παροιμία

Του Αρχιμανδρίτου Γεωργίου Χρυσοστόμου

“Σε ποιες περιπτώσεις μπορούμε θεμιτά και νόμιμα να καταλύσουμε την νηστεία;” είναι ένα σύνθετο ερώτημα πιστών προς του ιερείς και ιδιαίτερα προς τους πνευματικούς – εξομολόγους. Ασθενής και οδοιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει”, είναι μια εξίσου συνηθισμένη απάντηση.

Πρόκειται όμως για μια παρεξήγηση. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι παροιμίες αποτελούν καταστάλλαγμα της μακρόχρονης εμπειρίας των ανθρώπων. Και για τον λόγο αυτό αναγνωρίστηκαν παντού και πάντοτε ως αναμφισβήτητες αλήθειες. Μία από τις παροιμίες αυτές είναι και η “ασθενής και ωδιπόρος (η ωδειπόρος) αμαρτίαν ουκ έχει”. Με απλούστερα λόγια: “Ο άρρωστος και η έγκυος γυναίκα δεν αμαρτάνει εάν δεν νηστέψει”.

Σήμερα όμως, οι περισσότεροι παρανοούν την έννοια της παραπάνω ρήσης, είτε από άγνοια της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, είτε από την ανορθόγραφη καταγραφή της λέξης ωδιπόρος (και όχι οδοιπόρος = ταξιδιώτης). Έτσι, η ρήση μετατράπηκε σε “ασθενής και οδοιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει” δηλαδή: Ο άρρωστος και ο ταξιδιώτης δεν έχει αμαρτάνει εάν δεν νηστέψει”. Σύμφωνα με την παραπάνω λανθασμένη γραφή, ανάγνωση η ερμηνεία, ο κάθε ταξιδιώτης (άσχετα εάν έχει ταξιδέψει με αεροπλάνο, πλοίο, τρένο η αυτοκίνητο) μπορεί να καταλύσει κάθε νηστεία, χωρίς να αμαρτήσει.

Βέβαια εάν κάποιος δεν θέλει να νηστέψει, ασ φάει, ό,τι θέλει. Δεν είναι εκεί το πρόβλημα. Το θέμα είναι να μην εφευρίσκουμε δικαιολογίες, για να δικαιολογήσουμε την αδυναμία μας. Ακόμη και εάν το κείμενο εννοούσε “οδοιπόρο” και όχι “ωδιπόρο”, θα δικαιολογούνταν η κατάλυση μόνον στην περίπτωση που αυτός ο (τέλος πάντων) “οδοιπόρος” ήταν κάποιος που περπάτησε επί πολλές ώρες, κατάκοπος και εξαντλημένος από τις κακουχίες του ταξιδιού. Φτάνουμε όμως στο σημείο να απαλλάσσονται από τη νηστεία και όσοι πηγαίνουν μία εκδρομή. Δεν νηστεύουν με τη δικαιολογία ότι ταξίδεψαν.

Αλλά ας εξηγήσουμε τι σημαίνει το ορθό “ωδιπόρος”. Πρόκειται για λέξη σύνθετη από την “ωδι” και “πόρος”. Για τη λέξη “πόρος” λίγο – πολύ ξέρουμε ότι έχει διάφορες σημασίες, όπως στις λέξεις εύπορος, άπορος, οι πόροι του σώματος. Ακόμη έχουμε το μοναδικό νησί αρσενικού γένους, τον Πόρο. Πολλά χωριά με το όνομα Πόρος, διάφοροι οικισμοί, κάποιο βουνό στη Λευκάδα και μία νησίδα στον Πατραϊκό κόλπο, κοντά στο Αιτωλικό (βλ. Περιοδικό Επάλξεις, 2004).

Η λέξη όμως “ωδι” προέρχεται από το ρήμα “ωδίνω”, που έχει αρκετές σημασίες (κυριολεκτικά): Έχω ωδίνες, κοιλοπονώ, τίκτω, γεννώ, αλλά και (μεταφορικά) επιθυμώ πάρα πολύ να φάω, κάτι όπως η εγκυμονούσα, κάνω κάτι να τρέμει, σαν την ετοιμόγεννη γυναίκα (βλ. Αντι-εξικών η Ονομαστικόν της Νεοελληνικής Γλώσσας, εκδ. Β', Αθήναι 1990). Πόσες φορές λοιπόν έχουμε ακούσει ότι η έγκυος γυναίκα ζητά να φάει κάτι, για να μην “ρίξει” το παιδί, να μην αποβάλλει;

Δικαιολογείται έτσι η έγκυος να μην νηστέψει, αν το ζητά ο οργανισμός της, γιατί κινδυνεύει να αποβάλλει το παιδί της. Άλλωστε το ορθό “ωδιπόρος” έχει και εννοιολογική συνάφεια με το “ασθενής”, καθώς και τα δύο αναφέρονται σε καταστάσεις σωματικής ανάγκης και αδυναμίας, που δικαιολογεί την κατάλυση της νηστείας. Γι' αυτό και τίθεται μεταξύ των δύο λέξεων το συνδυαστικό “και”, που συνδέει παρεμφερείς έννοιες, αλλιώς, στην περίπτωση του “οδοιπόρου” θα υπήρχε το διαζευκτικό “η”, που συνδέει έννοιες εννοιολογικά διαφορετικές.

Έτσι, ο ταξιδιώτης δεν δικαιολογείται. Ακόμη και αν ο σοφός που είπε την παροιμία εννοούσε τον πολύ κατάκοπο, τυότε θα την έλεγε διαφορετικά. Θα χρησιμοποιούσε ενδεχόμενα λέξεις, όπως: Καταβεβλημένος, εξαντλημένος, καταπονημένος, καταπληγμένος κ.α.

Βέβαια οι δύοπιστοί πρέπει να έχουν πολύ καλή εγκυκλοπαίδεια, για να συμφωνήσουν μαζί μας. Πάντως θα έχουν ακούσει για τις ωδίνες του τοκετού και ίσως το “ώδινεν όρος και έτεκε μην”. Ίσως πάλι να έχουν αντίρρηση στο συντακτικό, γιατί το θέμα του ρήματος “ωδίνω” είναι “ωδιν” και συνεπώς «ωδιν + πόρος = ωδινπόρος». Αλλά το γράμμα “ν” πριν από το “π” εξαφανίζεται, γιατί δεν έχουμε λέξεις με συνεχόμενα τα γράμματα “ν” και “π”. Αντίθετα, έχουμε συνεχόμενα τα “π” και “ν”, όπως πνοή. Κάποιες φορές το “ν” μετατρέπεται σε “μ”, όπως «σύν + πνοια = σύμπνοια».

Έπειτα από όλα αυτά, ιερείς, θεολόγοι, ιεροκήρυκες, εξομολόγοι και κάθε χριστιανός καλής θελήσεως, ας διαφωτίσουμε και τους υπόλοιπους ότι η σωστή παροιμία είναι: “**Ασθενής και ωδιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει**”. Πρόκειται για μια παροιμία πολύ χρήσιμη στην εποχή μας. Είναι πολλοί εκείνοι που νηστεύουν, αλλά δεν λείπουν και εκείνοι που θέλουν να βρίσκουν “νόμιμες” υπεκφυγές, να ζαχαρώνουν το χάπι και να κάνουν την αδυναμία τους ανάγκη.

Ασθενής και οδοιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει (είναι σωστό;) In Γλωσσικά on March 31, 2006 at 12:46 pm

Πολύ γνωστή – όσο και λίγο ακατανόητη – παροιμιώδης φράση αλλά στο σημερινό Βήμα διαβάζω έκπληκτος το εξής:

“Ασθενής και οδοιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει”. Η κυρία Λυδία Ιωαννίδου-Μουζάκα, δημοτική σύμβουλος Αθηναίων και επίκουρη καθηγήτρια της Ιατρικής Σχολής με πληροφορεί ότι η

πραγματική φράση είναι *“ασθενής και διπóρος αμαρτίαν ουκ έχει*, όπου “διπόρος” είναι η θηλάζουσα γυνή. Η παραφθορά, γράφει, έχει γίνει από τους παλιούς αγωγιάτες, εμπόρους και ταξιδιώτες που ταξίδευαν ημέρες πολλές με τα καραβάνια και έψαχναν για δικαιολογίες.

